

JUBILEJ

U petak i subotu u Filmskom klubu Centra za kulturu „Duro Salaj“ (kino „Zlatna vrata“) prikazat će se 20 filmova Ivana Martinca. Tim projekcijama izbora iz autorova opusa, koji broj 70 naslova, obilježiti će se Martinčev jubilej – 25 godina bavljenja filmom. Oni koji poznaju Martinca (arhitekta po zvanju, pjesnika, scenarista, montažera i režisera po vokaciji) znaju da je riječ o složenoj, samosvojnoj ličnosti, čovjeku rijetko dosljednog čreda, a danasve o pravoj pravcatoj „filmskoj životinji“ (zoon kinematografikon) koja, eto, već 25 godina živi s filmom i kroz film. Njegov opus posve je osebnina karaktera i svojim izbrušenim profilom to rigoroznim stavom i domedma predstavlja jednu od najčešćih stranica domaće „alternativnog“ tj. „eksperimentalnog“ ili „avangardnog“ filma (Martinac bi rekao – čistog filma ili naprosto FILMA). Oni koji nisu imali prilike da se s njim upoznaju, imaju šansu da sutra i preksutra nadoknade propušteno.

o Ivane, tvoje druženje s filmom traje eto četvrt stoljeća. Nadrealisti bi rekli da se između tebe i filma desila „L'amour fou“ (luda ljubav). Kako je do nje došlo?

– Ja zapravo drugujem s filmom 30 godina. Sve je počelo onda kada me je Tomislav Gotovac, s kojim sam zajedno studirao arhitekturu u Zagrebu, nagovorio da idemo u Kinoteku. Kakav je to slučaj ili sudbina htjela da se nas dvojica upoznamo, ne znam, ali znam da smo mi od 1955. gledali najmanje jedan film dnevno, a poslije projekcije redovito razgovarali o filmu do kasno u noć, šetajući zagrebačkim ulicama. Rekao bih ovom zgodom da me uvijek kritiralo kad ljudi u ovakvim

jubilejskim prilikama kažu da nisu imali učitelje. S obzirom na prirodu svojih filmova koje sam 1959. počeo raditi, mogao bih reći da nisam imao učitelja. Ali kad se to pošteno analizira, onda uvijek ističem da je Tom na određeni način bio moj „učitelj“ zbog toga što me je on na prvim projekcijama u Kinoteci upozoravao na neke autentične filmske vrijednosti. Naglasio bih da je ključni film koji smo gledali desetak puta „Mjesto pod suncem“ Georga Stevensa. Shvatili smo da je scenarijska podloga jedna stvar, a da su filmska rješenja druga stvar. Eto zašto ga ja smatram „učiteljem“, iako sam četiri godine prije njega počeo raditi filmove.

o Tvoj prvi bliski kontakt s filmom praktične vrste?

– Za vrijeme studija u Zagrebu nekoliko mjeseci sam se motao po kino-klubu „Zagreb“, a bio sam uručio i jedan scenarij tada već čuvenom autoru Mihovilu Pansiniju. To je bilo 1957. Scenarij je bio eksperimentalan u današnjem smislu riječi i kod Pansinija nije prošao, premda je i on sam kasnije počeo raditi takve filmove i inicirao GEF. Od jeseni 1959. sam u kino-klubu „Beograd“ (1958. sam nastavio studij u Beogradu), i do danas mi nije jasno kako sam poslije položene kino-tečaja, umjesto da asistiram nekoliko puta pri snimanju tuđih filmova, zatražio „restlove“ ranijih klupskih filmova raznih autora i od njih montirao svoj prvi film, a da prije toga nikada nisam prisustvovao montaži. To smatram svojim prvim filmom, što sam ga nazvao „Sudbina“. Sjećam se da se pok. Kokanu Rakonjcu, već onda poznatom kao velikom montažeru, „Sudbina“ veoma sviđjela.

o Tvoj opus broji 70 kratkih filmova, ne računajući narodžbinske. Njihova estetika i poetika? – Svakim svojim filmom htio sam izraziti određeno čuvstvo, npr. filmom „Anageton ili

Ivan ili film

Splitski sineast Ivan Martinac ovih dana slavi jubilej – 25 godina bavljenja filmom. „Ja nisam izabrao film, već je film izabrao mene“ – kaže on. Dobar izbor, kažem ja

kraj“ alijenaciju, „Fokusom“ čuvstvo smrti u mediteranskom podneblju. . . Svaki moj film može se podvesti pod jednu riječ, a da se realizira filmskim jezikom, tu riječ treba svaki put upotrijebiti drugačijim izražajnim sredstvom.

Drugim riječima, ja sam svaki svoj film radio po vlastitom scenariju stoga što nisam od onih koji standardnim filmskim rječnikom usnivavaju na vrpču bilo kakav sadržaj. Svaka sadržina, a to je riječ kompleksnija od riječi sadržaj, zahtijeva vlastiti jezik. Treba otkriti način vezivanja kadrova bez obzira na to što oni pokazuju. To proizlazi iz mog uvjerenja da se film pretežno nalazi u tzv. „pikselu“ (zaljepak između dva kadra, koji

se i ne vidi u projekciji). Iz toga pak proizlazi da se u kadrovima ne moraju nalaziti kinestetični naboji. Kadrovi s obje strane zaljepka mogu biti i fotografije. U interakciji dvaju kadrova nalazi se film.

o Da li si za ovih 25 godina donekle promijenio svoje prve stavove o filmu? Od kojih režisera si najviše naučio?

– S filmom „Avantira, moja gospoda“ iz 1960. I danas sam u potpunosti zadovoljan. Naravno da sam realizirajući nove filmove eksperimentirao, tj. ugrađivao nove elemente ali svoj credo do danas nisam promijenio. Posebno sam zadovoljan što svoje stavove nisam promijenio

snimanjem tzv. profesionalnih filmova, što je inače redovita pojava kod bivših članova kino-klubova koji su došli na profesionalni film. Kroz povijest filma u tzv. službenoj kinematografiji bilo je veoma malo autentičnih filmskih autora, kao što su Bresson, Tarkovski, Janczso, Kubrick, a već broj takvih ljudi javnosti je nepoznat jer su se bavili tzv. podzemnim filmom.

o Velik dio svoga opusa realizirao si u kino-klubu „Split“.

– Treba reći da kino-klub „Split“ ima nesumnjivo najkvalitetniju kolekciju kratkih filmova u Jugoslaviji, a možda i u svijetu. Od autora treba istaknuti V. Naklića, L. Zafranovića, A. Verzottija, T. Crvelina, R. Kursara, B. Karabatića i mene. O tome bi trebalo napisati knjigu.

o Reci nešto za kraj intervjua i bez moga pitanja.

– Mogu reći da nisam ja izabrao film, već da je on izabrao mene. Da sam mogao birati, onda bih se bavio samo poezijom, jer je u našim uvjetima baviti se filmom iscrpljujuće, a obzirom na te uvjete gotovo se nikada ne ostvare oni rezultati koji bi se trebali ostvariti i koje je autor htio postići.

Ante KUŠTRE

Fotografija: Ivica BOŠNJAK